

26/2010

Oikeusprosessin keston arviointiperusteet

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Oikeusprosessin keston arviointiperusteet

8.2.2010

Julkaisun nimi Oikeusprosessin keston arviointiperusteet**Tekijä** Kari Kiesiläinen**Oikeusministeriön julkaisu** Toiminta ja hallinto **Sarjanumero** 26/2010**OSKARI numero** OM 1/30/2010**ISSN-L** 1798-7075**ISSN (nid.)** 1798-7075**ISBN (nid.)** 978-952-466-737-1**ISSN (PDF)** 1798-7083**ISBN (PDF)** 978-952-466-738-8**Asia- ja avain-
sanat** oikeudenkäynti, tuomioistuimet**Tiivistelmä**

Juttujen käsittelyssä oikeusistuimissa esiintyy viivästyksiä kaikissa Euroopan maissa. Mahdollisuuksia torjua juttujen käsittelyn viivästymistä on mietitty Euroopan Neuvoston oikeuslaitosten toimivuutta tarkastelevassa pysyvässä komiteassa (European Commission for the Efficiency of Justice eli CEPEJ). Komitean julkaisema tarkistuslistan juttujen käsittelyajan parantamiseksi on nyt käännetty suomeksi.

Kysymyksessä ei ole tarkistuslista, vaan niin tuomioistuinten kuin niiden sidosryhmienkin sisäiseen käyttöön tarkoitettu työväline. Sen avulla voidaan kerätä tietoa ja analysoida sitä oikeusprosessien keston lyhentämiseksi. Tarkistuslista soveltuu käytettäväksi esimerkiksi tuomioistuinten sisäisissä laatuhankeissa.

Julkaisussa kuvataan kuutta arviointiperustetta:

1. Kyky arvioida oikeusprosessin kokonaiskestoja
2. Vakiintuneet standardit käsittelyjen kestoja koskien
3. Oikeusjuttujen riittävän yksityiskohtainen luokittelujärjestelmä
4. Kyky seurata oikeusprosessin kulkua
5. Keino selvittää viivytysten syitä ja lieventää niiden seurauksia
6. Nykyaikaisen teknologian käyttäminen ajanhallinnan apuvälineenä oikeuslaitoksessa

8.2.2010

Publikationens titel	Bedömning av rättsprocessens längd		
Författare	Kari Kiesiläinen		
Justitieministeriets publikation	Verksamhet och förvaltning	Serienummer	26/2010
OSKARI nummer	JM 1/30/2010		
ISSN-L	1798-7075		
ISSN (häft.)	1798-7075	ISSN (PDF)	1798-7083
ISBN (häft.)	978-952-466-737-1	ISBN (PDF)	978-952-466-738-8
Sak- och nyckelord	rättegång, domstolarna		
Referat	<p>Det förekommer fördröjningar i behandlingen av mål och ärenden vid domstolarna i alla europeiska länder. Möjligheterna att förebygga fördröjningar har utretts inom Europarådets organisation som har till uppgift att förbättra effektiviteten och funktionen hos rättsväsendet i medlemsstaterna (European Commission for the Efficiency of Justice, CEPEJ). CEPEJ har gett ut en checklista som syftar till att förkorta behandlingstiderna och denna lista har nu översatts till finska.</p> <p>Checklistan ska fungera som ett praktiskt internt verktyg såväl för domstolarna som deras intressentgrupper. Det kan användas för att samla in relevant information och analysera informationen i syfte att förkorta rättsprocessernas längd. Checklistan kan användas till exempel i samband med domstolarnas interna kvalitetsprojekt.</p> <p>Checklistan gäller sex olika områden:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Bedömningen av rättsprocessens totala längd2. Etablerade standarder för behandlingstiderna3. Tillräckligt detaljerad klassificering av mål och ärenden4. Uppföljning av rättsprocessens gång5. Sätten att utreda orsakerna till fördröjningar och kompensera för följderna6. Utnyttjande av modern teknologi vid tidshantering inom rättsväsendet		

SAATTEEKSI

Jokaisella on perustuslain mukaan oikeus saada asiansa käsiteltyksi ilman aiheetonta viivytystä tuomioistuimessa. Kuitenkin kaikissa Euroopan maissa, valitettavasti, esiintyy viivästyksiä juttujen käsittelyssä oikeusistuimissa. Viivytykset juttujen käsittelyssä voivat luonnollisesti johtua monista eri syistä. Siten niiden poistamiseenkin tulee oikeuslaitoksen ohella osallistua laajalla rintamalla. Yhteistyöhön tulee osallistua kaikkien oikeushallinnosta vastuussa olevien niin oikeuslaitoksen kuin lainsäätäjän, oikeusministeriön tai tutkimuslaitosten.

Mahdollisuuksia torjua juttujen käsittelyn viivästyminen on mietitty Euroopan neuvoston oikeuslaitosten toimivuutta tarkastelevassa pysyvässä komiteassa (European Commission for the Efficiency of Justice eli CEPEJ, kotisivu http://www.coe.int/T/dghl/cooperation/cepej/default_en.asp). Komitean julkaisema tarkistuslistan juttujen käsittelyajan parantamiseksi on nyt käännetty suomeksi.

Kuten asiakirjastakin ilmenee, kyse on niin tuomioistuinten kuin niiden sidosryhmienkin sisäiseen käyttöön tarkoitetusta työvälineestä. Sen avulla voidaan kerätä tietoa ja analysoida sitä oikeusprosessien keston lyhentämiseksi. Tarkistuslista soveltuu käytettäväksi esimerkiksi tuomioistuinten sisäisissä laatuhankkeissa. Jos juttujen käsittelyajan pituus on yleiseurooppalainen ongelma, niin ongelman poistamiseksi on syytä työskennellä yhdessä ja oppia muiden maiden keinoista käsittelyaikojen hallitsemiseksi. Tarkistuslistan avulla on mahdollista tunnistaa viivytyksien syitä ja ehkäistä niitä sekä varmistaa oikeusjärjestelmien käyttäjille oikeusturvaa kohtuullisessa ajassa.

Kari Kiesiläinen
Osastopäällikkö
Oikeusministeriön oikeushallinto-osasto

SISÄLTÖ

TARKISTUSLISTAN TAUSTA JA TARKOITUS.....	13
ENSIMMÄINEN ARVIOINTIPERUSTE:	
Kyky arvioida oikeusprosessin kokonaiskestoja	15
• Oikeuskäsittelyiden identifioiminen käyttäjän näkökulmasta.....	15
• Oikeusprosessien kokonaiskeston selvittäminen.....	15
TOINEN ARVIOINTIPERUSTE:	
Vakiintuneet standardit käsittelyjen kestoja koskien	16
• Käsittelyn optimaalisen keston määrittäminen.....	16
• Kestojen ennakoitavuus.....	16
KOLMAS ARVIOINTIPERUSTE:	
Oikeusjuttujen riittävän yksityiskohtainen luokittelujärjestelmä.....	17
• Oikeusjuttujen luokittelu ajankäytön perusteella	17
NELJÄS ARVIOINTIPERUSTE:	
Kyky seurata oikeusprosessin kulkua.....	18
• Tietojen kerääminen käsittelyn tärkeimpien tapahtumien ajoituksesta	18
VIIDES ARVIOINTIPERUSTE:	
Keino selvittää viivytysten syitä ja lieventää niiden seurauksia	20
• Selkeä vastuu viivytysten ehkäisemisestä ja lopettamisesta	20
• Menettelytavat hätätilanteissa (kriisinhallinta).....	20
• Menettelytavat oikeusprosessin nopeuttamiseksi.....	21
KUUKES ARVIOINTIPERUSTE:	
Nykyaikaisen teknologian käyttäminen ajanhallinnan apuvälineenä oikeuslaitoksessa.....	22
• Kestojen ja viivytysten seuraaminen tietotekniikan avulla	22
• Tietotekniikka tilastollisen käsittelyn ja aikarajojen suunnittelun apuvälineenä	22

Euroopan neuvoston oikeuslaitosten toimivuutta tarkasteleva pysyvä CEPEJ-komitea
(European Commission for the Efficiency of Justice)
Hyväksytty CEPEJ:n 6. täysistunnossa (7.–9. joulukuuta 2005)

TARKISTUSLISTA AJANHALLINNAN PARANTAMISEKSI **Oikeusprosessin keston arviointiperusteet**

Tämä tarkistuslista ei ole kyselylomake vaan sidosryhmien sisäiseen käyttöön tarkoitettu työväline. Listan avulla oikeuslaitokset voivat kerätä tarkoituksenmukaista tietoa ja analysoida oikeusprosessien keston olennaisia näkökohtia. Tarkoituksena on vähentää aiheettomia viivytyksiä, varmistaa oikeusprosessien tehokkuus sekä tarjota oikeusjärjestelmien käyttäjille tarpeellista läpinäkyvyyttä ja ennakoitavuutta.

Tämä tarkistuslista on suunnattu lainsäätäjille, päättäjille, kaikille oikeushallinnosta vastuussa oleville kuten oikeusministeriöille, tuomareille, tuomioistuinhallinnosta ja oikeusjuttujen hallinnoinnista vastaaville oikeusviranomaisille sekä tutkimuslaitoksille, jotka analysoivat oikeuslaitoksen toimintaa. Sitä voivat käyttää myös kaikki organisaatiot ja henkilöt, jotka ovat kiinnostuneita oikeuslaitosten kyvystä hallita prosessiensa kestoja ja vakiinnuttaa sujuva, viivetyksetön ja läpinäkyvä oikeudenkäyttö.

TARKISTUSLISTAN TAUSTA JA TARKOITUS

Jotta viivytyksiä voitaisiin estää tai oikeusprosessien kestoja oikeusjärjestelmissä lyhentää, valtioiden tulisi kerätä tietoa, joka auttaisi niitä ymmärtämään, missä ja miksi viivytyksiä esiintyy.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan oikeusjärjestelmien tulee varmistaa, että oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kohtuullisessa ajassa toteutuu. Tuomioistuin arvioi oikeusprosessin kestoja oikeusjutun luonteen perusteella ottaen huomioon erityisesti jutun monimutkaisuuden, hakijan ja asianomaisten viranomaisten menettelytavat sekä sen, kuinka tärkeä kyseessä oleva oikeudenkäynti on hakijan kannalta. Tuomioistuin siis tarkastelee prosessien pituutta erityisesti oikeusjärjestelmän käyttäjien näkökulmasta. Kansalaisten oikeuksien ja velvoitteiden suojelemisen tulee olla tosiasiallista eikä näennäistä. Oikeusprosessin pituutta tulee arvioida kokonaisuutena oikeusprosessin vireillepanosta tuomioistuimessa aina siihen asti, kun tuomioistuimen lopullinen ja sitova päätös on pantu täytäntöön.

Tuomioistuimen oikeuskäytäntöön ja kansallisten oikeuslaitosten kokemuksiin nojautavassa CEPEJ:n kohtuullista ja ennakoitavaa käsittelyaikaa koskevassa puiteohjelmassa (New objective for the justice systems: processing of each case within an appropriate

and foreseeable time) korostetaan, että oikeusprosessien kestojen ennakoitavuus on tärkeää. Ohjelmassa painotetaan myös passiivisten ajanjaksojen (odotusaikojen) vaikutusta oikeusprosessien keston.

CEPEJ:n¹ toiminnan puitteissa tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet, että monissa oikeuslaitoksissa ei edelleenkään kerätä tai luovuteta tietoa, joka on olennaista asiaankuuluvien oikeuskäsittelytyyppien keston ja viivytysten arvioinnissa. Erityisesti oikeuslaitosten arvioinnin pilottihankkeen (European Judicial Systems 2002: facts and figures²) tulokset ovat osoittaneet, että vain harvat valtiot kykenivät täydellisesti ja täsmällisesti vastamaan oikeusprosessiensa kestoja koskeviin kysymyksiin.

CEPEJ otti huomioon myös Euroopan tuomareiden neuvoston CCJE:n (Consultative Council of European Judges) lausunnon nro 6 ”oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä kohtuullisessa ajassa ja tuomarin roolista oikeudenkäynneissä ottaen huomioon vaihtoehtoiset riitojenratkaisukeinot”³ sekä muiden oikeusalan ammattilaisten organisaatioiden CEPEJ:lle tarkkailijoina antamat lausunnot.

Tämän tarkistuslistan avulla jäsenvaltioiden oikeuslaitokset voivat kerätä tarkoituksenmukaista tietoa ja analysoida oikeusprosessien kestojen kannalta olennaisia näkökohtia. Listan tarkoituksena on vähentää aiheettomia viivytyksiä, varmistaa prosessien tehokkuus sekä tarjota oikeusjärjestelmän käyttäjille välttämätöntä läpinäkyvyyttä ja ennakoitavuutta. Tarkistuslistan avulla oikeusprosesseja voidaan analysoida kahdella eri tasolla: prosessin kokonaiskesto asian vireillepanosta lopulliseen päätökseen asti (ja mikäli täytäntöönpanoa vaaditaan, aina siihen saakka kunnes päätös on pantu täytäntöön, jos tämä on valtion tehtävä) sekä prosessin yksittäisten vaiheiden kesto (sitä, että erityistä huomiota kiinnitetään passiivisten ajanjaksojen analysoimiseen). Näin ollen tämä tarkistuslista voi auttaa kansallisten oikeuslaitosten toiminnan arvioinnissa, kun tarkastellaan relevanttien oikeuskäsittelytyyppien kestoja (sekä CEPEJ:n seuraavien arviointikierrosten että muiden arviointitehtävien puitteissa), sekä helpottaa ajanhallintaa ja viivytysten vähentämistoimenpiteitä kansallisissa oikeuslaitoksissa. Tästä syystä tarkistuslista tulisi jakaa laajalti kaikkien sidosryhmien käyttöön, erityisesti oikeusministeriöihin, tuomioistuinten puheenjohtajille, tuomareille ja muille oikeusalan ammattilaisille.

¹ Lisätietoa CEPEJ:stä ja sen asiakirjoista on saatavilla osoitteesta www.coe.int/CEPEJ.

² Hyväksytty CEPEJ:n 4. täysistunnessa (joulukuussa 2004).

³ Katso erityisesti luku 43: ”CCJE suosittelee, että koska tällä hetkellä on mahdotonta turvautua laajalti hyväksytyihin kriteereihin, laatuindikaattorit tulisi ainakin valita perustuen laajaan konsensukseen oikeusalan ammattilaisten kesken. On suositeltavaa, että oikeuslaitoksen itsehallinnosta vastaavalla riippumattomalla elimellä on keskeinen rooli ”laatu-tiedon” valitsemisessa ja keräämisessä, tiedonkeruumenetelmien suunnittelussa, tulosten arvioinnissa, tietojen jakamisessa yksittäisille toimijoille luottamuksellisena palautteena sekä sen jakamisessa yleisölle; tällaisessa osallistumisessa voivat yhdistyä laadunarvioinnin toteuttamisen tarve ja indikaattoreiden ja arvioijien tarve kunnioittaa oikeudellista riippumattomuutta.”

Ensimmäinen arviointiperuste:**KYKY ARVIOIDA OIKEUSPROSESSIN KOKONAISKESTOA**

Asianmukainen ajanhallinta ei vaadi ainoastaan kykyä arvioida oikeusprosessin yksittäisten vaiheiden kestoa vaan myös prosessin kokonaiskestoa vireillepanosta lopulliseen ratkaisuun ja tapauksesta riippuen myös ratkaisun täytäntöönpanoon saakka.

- **Oikeuskäsittelyiden identifioiminen käyttäjän näkökulmasta**

1. Onko jokaisella käsittelyllä yksilöity tunnus (esim. tapausnumero) tai tunnistetieto, jota käytetään vireillepanosta⁴ aina lainvoimaiseen ja sitovaan päätökseen saakka?

a. Pysyykö vaateen tai syytteen nimi/tapausnumero/muu tunnistetieto samana kun asia siirtyy toisen tuomioistuimen tai viranomaisen käsiteltäväksi (esim. muutoksenhakutapauksissa)?

b. Kun korkeampi tuomioistuin päättää oikeussuojakeinin johdosta kumota päätöksen ja palauttaa asian uudelleenkäsittelyyn, katsotaanko asian olevan edelleen sama kuin alkuperäinen asia?

c. Kun useampia oikeusjuttuja liitetään yhteen (tai erotellaan), lasketaanko prosessin pituus edelleen alkuperäisen vireillepanon päivämäärästä lähtien?

- **Oikeusprosessien kokonaiskeston selvittäminen**

2. Pystyttekö määrittelemään kunkin vireillä olevan tapauksen käsittelyn kokonaiskeston?

a. Onko saatavilla tietoa oikeusprosessien kestoista asian vireillepanosta tuomioistuimessa lainvoimaisen ja sitovan päätöksen antamiseen saakka? Jos tapaukseen liittyy muodollisia menettelyjä jo ennen oikeuskäsittelyn vireillepanoa, onko näiden menettelyiden kestosta saatavilla tietoa?

b. Onko saatavilla tietoa, jonka avulla voidaan määritellä prosessin kesto sen vireillepanosta aina päätösten täytäntöönpanoon/toimeenpanoon asti (tarvittaessa)?

c. Onko tuomioistuinten väliaikaistoimenpidepäätösten osalta saatavilla tietoa oikeusprosessien kestoista hakemuksen jättämisestä päätöksen mukaisen toimenpiteen suorittamiseen saakka?

⁴ Rikosasioissa käsittelyn kokonaiskesto tulee laskea syytteen nostamisesta alkaen riippumatta siitä, nostaaiko syytteen poliisi, syyttäjä vai tuomioistuin.

Toinen arviointiperuste:**VAKIINTUNEET STANDARDIT KÄSITTELYJEN KESTOJA KOSKIEN**

Käsittelyjen keston arvioimiseksi, suunnittelemiseksi ja läpinäkyvyyden varmistamiseksi tulisi vakiinnuttaa standardit ja tavoitteet käsittelyn optimaaliselle kestolle (enimmäis- ja vähimmäiskesto). Näiden standardien tulisi olla oikeusjärjestelmän käyttäjien saatavilla. On suositeltavaa, että standardien yksityiskohdat määritellään yhteistyössä sidosryhmien kanssa (oikeusalan ammattilaisten ja yleisön edustajien jne. kanssa).

- **Käsittelyn optimaalisen keston määrittäminen**

3. Onko teillä eri käsittelytyyppien optimaalisia aikarajoja koskevia standardeja?

a. Onko olemassa oikeuskäsittelyn kohtuullista (riittävää, optimaalista) kestoja koskevia kansallisia standardeja? Kattavatko standardit useimmat käsittelytyypit (esim. perheoikeudelliset asiat, työoikeudelliset asiat, murhatapaukset, kiireelliset oikeusjutut)?

b. Onko tuomioistuimilla käytössään tarkasti määritellyt tavoiteajat tiettytyyppisten prosessien kestoille?

c. Suunnittelevatko ja arvioivatko tuomarit ja muut tuomioistuinviranomaiset sekä muut virastot ja toimistot (kuten oikeusministeriö, tuomarineuvosto, tuomioistuinlaitos) säännöllisesti erityyppisten oikeusjuttujen kohtuullista kestoja?

- **Kestojen ennakoitavuus**

4. Onko oikeusprosessien kesto käyttäjien (asianosaisten, asianajajien, muiden) ennustettavissa?

a. Onko tietoa oikeusprosessien kestoista (ks. yllä kohta 2) yleisön saatavilla kansallisella tasolla?

b. Antavatko yksittäiset tuomioistuimet tai lainkäytön alat käyttäjille tietoa tiettyjen prosessien ennakoitavissa olevaan keston liittyen?

c. Yrittävätkö tuomarit ja tuomioistuimet suunnitella yksittäisten oikeuskäsittelyiden kestoja ja arvioida yhdessä käyttäjien kanssa tiettyjen toimenpiteiden (käsittelyn vaiheiden) kestoja?

**Kolmas arviointiperuste:
OIKEUSJUTTujen RIITTÄVÄN YKSITYISKOHTAINEN
LUOKITTELUJÄRJESTELMÄ**

Standardien ja oikeusprosessien kokonaiskeston realistinen ja asianmukainen suunnittelu edellyttää, että jutut on riittävän yksityiskohtaisesti luokiteltu niiden monimutkaisuuden ja keskimääräisen keston mukaan (juttujen typologia). Luokittelu ei saa olla liian epätarkka muttei myöskään tarpeettoman yksityiskohtainen.

• Oikeusjuttujen luokittelu ajankäytön perusteella

5. Onko oikeusjutut jaettu kategorioihin niiden monimutkaisuuden ja keston perusteella?

a. Kattaako tämä luokittelu suurimman osan erityyppisistä prosesseista?

b. Onko kuhunkin kategoriaan kuuluvien asioiden tuomioistuinkäsittelyyn tarvittavaa aikaa arvioitu (tuomareiden käyttämä aika; oikeusviranomaisten käyttämä aika; muun henkilökunnan käyttämä aika) kussakin kategoriassa?

c. Onko tiettyihin käsittelyn vaiheisiin (kuten vireillepanoasiakirjojen tiedoksiantoon, tai suulliseen käsittelyyn valmistautumiseen) kuluva oletettua tai vähimmäisaikaa arvioitu?

**Neljäs arviointiperuste:
KYKY SEURATA OIKEUSPROSESSIEN KULKUA**

Asianmukaisessa ajanhallinnassa tulee ottaa huomioon oikeusprosessin kunkin yksittäisen vaiheen kesto. Tätä tarkoitusta varten ainakin tärkeimpien ja tyypillisimpien prosessin vaiheiden ajoitus tulisi kirjata ylös ja analysoida (nämä vaiheet on lueteltu alla vain esimerkinomaisesti).

• Tietojen kerääminen käsittelyn tärkeimpien tapahtumien ajoituksesta

6. Onko useimpien prosessityyppien tärkeimpien vaiheiden ajoitusta seurattu tai siitä kerätty tietoa sen selvittämiseksi missä ja miksi viivytyksiä esiintyy?

a. Keräättekö tietoa seuraavien, oikeusprosessin tärkeimpien vaiheiden tapahtumisesta sekä tietoa näiden vaiheiden välisistä kestoista?

- i. Asian vireillepano⁵
- ii. Tiedoksianto käsittelystä vastapuolelle
- iii. Vastapuolen vastauksen vastaanottaminen
- iv. Tuomioistuimen käsittelyjärjestykseen liittyvät muodolliset ratkaisut
- v. Valmisteluneuvotteluiden tai valmisteluistuntojen käyttö ja ajoitus
- vi. Oikeudenkäyntivaiheen aloittaminen (ensimmäinen suullinen käsittely pääasiasta)
- vii. Asiantuntijatodistelun tarve ja laajuus
- viii. Kunkin jutun pääasian oikeudenkäyntien kesto ja lukumäärä
- ix. Oikeudenkäyntivaiheen lopettaminen
- x. Päätöksenteko ensimmäisessä oikeusasteessa (alustavat ratkaisut, osatuomiot, lopulliset ratkaisut)
- xi. Ensimmäisen oikeusasteen ratkaisun (tuomion) ilmoittaminen ja toimittaminen asianosaisille
- xii. Oikeussuojakeinojen käyttäminen (muutoksenhaku ym.) ja niiden vaikutus käsittelyn keston
- xiii. Muutoksenhakuoikeudenkäynnit ja niiden ratkaisut
- xiv. Alustavat ratkaisut ja päätökset korkeammassa oikeusasteissa (esim. ilmoitus tuomiosta tai perusteluiden antaminen)
- xv. Muutoksenhaku- ja muiden käsittelyiden kulku ja lopputulokset (esim. tuomion kumoaminen tai oikeusjutun lähettäminen uudelleen käsittelyyn)
- xvi. Muut (poikkeukselliset) vaiheet ja oikeussuojakeinot (esim. jutun ottaminen uudelleen käsiteltäväksi tai perustuslainmukaisuuden valvonta)
- xvii. Ratkaisun voimaantulo ja täytäntöönpano

⁵ Rikosasioissa tiedonkeruun kannalta yksi tärkeimpiä vaiheita on se, kun epäiltyä vastaan nostetaan syyte riippumatta siitä, nostaako syytteen poliisi, syyttäjä vai tuomioistuin.

- b. Ovatko yllä olevan a-kohdan tiedot käsittelyyn osallistuvien ja yleisön saatavilla?
- c. Käytetäänkö a-kohdan tietoja suunnittelutarkoituksiin, jotta voitaisiin tunnistaa ja ehkäistä aiheettomia viivytyksiä, nopeuttaa käsittelyä ja parantaa niiden tehokkuutta?

Viides arviointiperuste:**KEINO SELVITTÄÄ VIIVYTYSTEN SYITÄ JA LIEVENTÄÄ NIIDEN SEURAUKSIA**

Oikeuslaitoksella tulisi olla oikeusprosessien keston seurantaan varten käytössään vakiintuneet mekanismit, joiden avulla liian pitkä kesto (viivytykset) tunnistetaan viipymättä, ja sen tulisi välittömästi viivytyksen ilmetessä hälyttää vastuussa olevat henkilöt ja virastot korjaamaan tilanne ja estämään lisähäiriöt.

• Selkeä vastuu viivytysten ehkäisemisestä ja lopettamisesta

7. Voidaanko vastuu aiheettomien viivytysten tunnistamisesta ja estämisestä määrittää selkeästi?

a. Onko joku henkilö tai jokin virasto vastuussa tiettyjen oikeuskäsittelyjen normaalin kulun seurannasta ja viivytysten paikallistamisesta tarkoituksenaan vähentää viivytyksiä riippumatta käsittelyn vaiheesta (ensimmäinen oikeusaste, muutoksenhaku)?

b. Onko vastuuhenkilöllä tai -virastolla velvollisuus raportoida aiheettomista viivytyksistä tuomioistuimelle, viranomaisille tai jollekin virastolle? Voiko vastuuhenkilö ryhtyä toimenpiteisiin selvittääkseen viivytyksiä tai estääkseen tulevia viivytyksiä ja nopeuttaakseen käsittelyn kulkua? Onko asianmukaisia toimenpiteitä käytettävissä vastuuhenkilöä vastaan, mikäli hän ei suorita tehtäviään tai saavuta toimillaan haluttuja tuloksia?

c. Onko jokin virasto vastuussa oikeuskäsittelyjen kestosta valtakunnallisella tasolla? Onko viranomainen ryhtynyt toimenpiteisiin, kun viivytyksiä on havaittu?

• Menettelytavat hätätilanteissa (kriisinhallinta)

8. Onko käytössä menettelytapoja, joilla viivytykset voidaan nopeasti tunnistaa ja joilla voidaan vähentää niiden vaikutuksia asianosaisiin?

a. Onko säännöllisessä käytössä tilapäisiä tai väliaikaisia järjestelyitä, joilla asianosaisien välisiä suhteita voidaan säädellä, kunnes oikeusprosessi saadaan päätökseen (esim. väliaikaisratkaisu tai maksua koskeva turvaamistoimenpide)?

b. Voidaanko oikeuden päätökset julistaa täytäntöön pantaviksi ja voivatko ne astua voimaan ennen muutoksenhakukäsittelyiden päättymistä?

c. Onko mahdollista määrätä pakkokeinoja sellaisille oikeusprosessien osallistujille, jotka tahallisesti tai tahattomasti viivyttävät käsittelyä (varoitus, sijaisen määrääminen poissaolevalle, sakot, maksuja koskeva turvaamistoimipäätös)? Käytetäänkö tällaisia toimenpiteitä säännöllisesti?

- **Menettelytavat oikeusprosessin nopeuttamiseksi**

9. Onko käytössä menettelytapoja, joilla voidaan nopeuttaa käsittelyitä ja ehkäistä viivytyksiä?

a. Onko käsittelyn lykkääminen toistaiseksi sallittua? Jos on, esiintyykö tätä usein ja arvioidaanko niitä määräajoin? Arvioiko tuomioistuin määräajoin kaikkia juttuja ja päättääkö tarpeesta palauttaa käsittelyyn (tai lopettaa) lykättyjä tai keskeytyneitä käsittelyitä?

b. Onko asianomaisten tai muiden prosessiin osallistuvien (tuomareiden, väliintulijoiden jne.) käytettävissä menettelytapoja, joilla he voivat asettaa tarkoituksenmukaisen aikarajan käsittelyn tietyille toimenpiteille? Ovatko nämä menettelytavat tehokkaita?

c. Mikäli muutoksenhakua käytetään viivytystaktiikkana, onko olemassa keinoja, joilla asianosaisten kyseisenlainen käyttäytyminen voidaan estää?

Kuudes arviointiperuste:**NYKYAIKAISEN TEKNOLOGIAN KÄYTTÄMINEN AJANHALLINNAN APUVÄLINEENÄ OIKEUSLAITOKSESSA**

Nykyaikaisissa oikeuslaitoksissa toimivan ajanhallinnan luomisessa voidaan hyödyntää ajanmukaista teknologiaa sekä ajallisten kestojen seuraamisessa että niiden tilastollisessa käsittelyssä ja strategisessa suunnittelussa.

- **Kestojen ja viivytysten seuraaminen tietotekniikan avulla**

10. Käytetäänkö tietotekniikkaa tehokkaasti käsittelyaikojen seurannassa?

a. Onko keskeiset tiedot kaikista/suurimmasta osasta juttuja syötetty tietojärjestelmään (erityisesti 6a-kohdan tiedot)?

b. Ovatko tiedot saatavilla sekä paikallisesti (yksittäisten tuomioistuinten ja tuomarien tasolla) että keskitetysti (oikeushallinnosta ja tilastoinnista vastaavissa virastoissa)?

c. Onko asianosaisilla (ja tietyissä tapauksissa yleisöllä) pääsy tietyn prosessin vaiheista ja ajoituksesta kertoviin tietoihin (esim. oikeudenkäynnin päivämäärät, arkistojen sijainnit) Internetin tai vastaavan tietojärjestelmän kautta?

- **Tietotekniikka tilastollisen käsittelyn ja aikarajojen suunnittelun apuvälineenä**

11. Mahdollistaako tietotekniikka tilastollisten raporttien nopean laatimisen ja menettelytapojen suunnittelun?

a. Ovatko ajantasaiset tilastotiedot kaikkien tuomioistuinten saatavilla nopeasti ja milloin tahansa?

b. Julkaistaanko tilastollisia raportteja tarpeeksi usein ja säännöllisesti?

c. Käytetäänkö tietojärjestelmien kautta kerättyä tilastotietoa prosessien kestoista ja viivytyksistä säännöllisesti strategisen suunnittelun apuna?

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7075
ISBN 978-952-466-737-1 (nid.)
ISBN 978-952-466-738-8 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.om.fi